

प्रकरण - दुसरे

संशोधन समस्येशी संबंधित
साहित्याचे समालोचन

प्रकरण - दुसरे

संबंधित साहित्याचे समालोचन

सदर संशोधनाशी संबंधित असलेल्या पूर्वी संशोधन केलेल्या काही संशोधनांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे -

१) गुप्ता ए.के. (१९७७) सर्जनात्मकतेचा शालेय वातावरण व वर्गाध्यापनाशी संबंध जोडून यांनी अभ्यास केला. यामध्ये त्यांना शाब्दिक सर्जनात्मकतेचा संबंध आढळून येतो. तसेच वर्गाध्यापनात लोकशाही वातावरण असेल, शिक्षक विद्यार्थ्यांचे एकूण घेत असतील तर विद्यार्थ्यांत शाब्दिक सर्जनात्मकता वाढीस लागते. त्याचप्रमाणे गरजा नसलेल्या शाळेत भाषिक सर्जनात्मकता कमी प्रमाणात आढळते. तर गरजांची पूर्ती न केलेल्या शाळेत शाब्दिक सर्जनात्मकता मोठ्या प्रमाणात आढळते.

२) दुबे सुषमा (१९८६) शालेय पर्यावरण व मुलांमधील सर्जनात्मकता यावर यांनी संशोधन केले यामध्ये त्यांना असे आढळले की, वय, जागा, शाळा, कुटुंब, परिसर यांचा सर्जनात्मकतेशी घनिष्ठ संबंध आहे परंतु वय, जागा, शाळा यांच्यामध्ये परस्पर संबंध आढळत नाही.

३) नंदन पवार बी. एस. (१९८६) यांनी मराठी विषयात सर्जनात्मकता जोपासण्यासाठी इयत्ता ९ वी च्या विद्यार्थ्यांवर प्रायोगिक पध्दतीने संशोधन केले. त्यात त्यांना असे आढळले की, प्रायोगिक गटात नियंत्रित गटापेक्षा भाषिक प्रवाहित्व, सर्जनात्मक बाबी व भाषिक सर्जनात्मकता मोठ्या प्रमाणात आढळते.

परिकल्पना :

- १) सर्जनात्मक लेखन पध्दतीने अध्यापन केल्यास मराठी भाषेत भाषिक प्रवाहित्व वाढते.
- २) सर्जनात्मक लेखन पध्दतीने अध्यापन केल्यास भाषिक सर्जनात्मकता वाढीस लागते.
- ३) शब्दसंपत्ती, वाक्यलेखन, काव्यपूर्ती, कथालेखन, प्रतिमानिर्मिती या भाषिक सर्जनात्मकतेतील बाबी सर्जनात्मक लेखन पध्दतीने अध्यापन केल्यास विद्यार्थ्यांत निर्माण होतात.

संशोधकाने नमुना निवड इयत्ता ९ वी च्या मातृभाषा मराठी विषय असणाऱ्या विद्यार्थ्यांमधून केले. मराठी भाषेतील परीक्षेवरून दोन समान गट संशोधकाने केले. या दृष्टिक पध्दतीने वरील गटापैकी एका गटावर प्रायोगिक व दुसऱ्या गटावर नियंत्रित पध्दतीने अध्यापन केले. पूर्वचाचणी व अंतिम चाचणी म.बा. कुंडले यांनी तयार केलेल्या मराठी भाषेच्या सर्जनात्मक विकास चाचणी या प्रमाणित चाचणीचा वापर करून तपासली. नियंत्रीत गटावर प्रचलित पध्दतीने अध्यापन केले. प्रायोगिक गटावर संशोधकाने तयार केलेल्या सर्जनात्मक पध्दतीने अध्यापन केले. मिळालेली सांख्यिकीय माहितीला 't' परीक्षिका लावून अर्थ निर्वचन केले.

४) अमीन एम. जे. (१९८८) प्रवाहित्व व मौलिकता या सर्जनात्मकतेच्या घटकावर संशोधकाने इयत्ता ५ वी च्या विद्यार्थ्यांवर प्रयोग केला. त्यांना असे आढळले की सदरच्या दोन्ही घटकांना चालना मिळाल्यास सर्जनात्मकता वाढीस लागते. अभ्यासक्रमात असे उपक्रम केल्यास सर्जनात्मकता वाढीस लागते. अभ्यासक्रमात असे उपक्रम समाविष्ट करावेत अशी शिफारस संशोधकाने केली आहे.

५) चौधरी जी. जी. (१९८८) यांनी ११ ते १३ वर्षे वयोगट विद्यार्थ्यांच्या सर्जनात्मक विचार क्षमतेवर मानस - सामाजीक प्रभावांचा संबंध शोधला. त्यांना असे आढळून आले की मुले व मुली शहरी - ग्रामीण यांच्या सर्जनात्मक विचारात फरक आढळत नाही. सर्जनात्मकता बुद्धीवर अवलंबून नसते. बंधनमुक्त (Secular) विचारात सर्जनात्मकता वाढते.

- ६) पाटील अरूणादेवी (१९८८) यांनी मराठी निबंध लेखनातील सर्वसामान्य चुकींचा इयत्ता ७ वी च्या संदर्भात चिकित्सक अभ्यास केला.

निबंध लेखनाबाबत अध्यापन पद्धती शिफारशी सुचविताना संशोधकाने :

१. अध्यापन नियोजनात तासिकांचा स्पष्ट उल्लेख असावा.
२. वर्गात निबंधाची चर्चा करून फलकावर मुद्दे देवून विद्यार्थ्यांकडून निबंध लेखन करावे.
३. म्हणी, वाक्यप्रचार, सुभाषिते, सुविचार इ. चा संग्रह विद्यार्थ्यांनी अवश्य करावा व त्याचा उपयोग निबंध लेखनात योग्य तेथे करण्यात यावा.
४. निबंध लेखनाच्या नवीन अध्यापन पद्धतींचा वापर करण्यास शिकावे असे नमूद केले आहे.

संशोधकाने संशोधनासाठी पुढील विषय सुचविताना निबंध लेखन शिकविण्याच्या पद्धती व तंत्र यांचा परिणाम निबंध लेखनावर दिसून येतो. जर शिक्षकांनी योग्य पद्धती आणि तंत्र वापरले, योग्य शैक्षणिक साहित्य वापरले, शिक्षकांच्या अध्यापनात मुलांनी सहभाग घेतला तर मुले चांगला निबंध लिहू शकतील असे नमूद केले आहे.

निबंध लेखनाच्या चुका कमी करण्यासाठी परिणामकारक अध्यापन पद्धती उपयुक्त आहेत. म्हणून निरनिराळ्या प्रकारच्या अध्यापन पद्धती विकसित झाल्या पाहिजेत असे ही नमूद केले आहे.

वरील प्रकारे सर्जनात्मकतेवर संशोधन झालेले असले तरीही सर्जनात्मकता व अध्यापनाची प्रतिमाने यांचा एकत्रीत अभ्यास झालेला नाही. त्यामुळे संशोधकाने संशोधनासाठी सदर समस्या निवडली आहे.